

european women
in older age

Lifelong Learning Programme

Education and Culture DG

Kauno Moters
Užimtumo
Informacijos
Centras

Magdalena

Magdalena Birutei Stankūnienei-Stankūnei šiandien 86-eri. Nors ji gyvena JAV, jos širdis yra čia, Lietuvoje. Ji keliauja iš JAV kasmet aplankyti Lietuvą ir kas kartą susigalvoja sau naujų užduočių: įsteigti Marijampolėje šiuolaikinės dailės galeriją, rasti lėšų paremti muziejų, išleisti knygą, skirtą geriausiems Kauno dailininkams pristatyti ir pan. Magdalena kalba su geru humoro jausmu ir mėgsta sakyti: “Aš niekam nieko nepavydžiu, niekada.” Ji yra žinoma Amerikoje ir Lietuvoje ne tik kaip dailininkė, bet ir kaip mecenatė.

Magdalena gimė 1925 m. Vilkaviškio apskrityje, ūkininko šeimoje. Artinantis Lietuvos okupacijai, po netikėtos tėvelio mirties 1942 m., drauge suvyru Vytautu ir sūneliu Arvydėliu Magdalena pasitraukia į Vakarų. Eina 1945-ieji. Pirmuosius emigracijos metus šeima praleidžia pabėgėlių stovykloje Oldenburge, Vokietijoje. Šiuo laikotarpiu jauną šeimą ištinka nelaimė – miršta mylimas ir vienintelis sūnelis Arvydėlis. Paveikta nelaimės ir giliai kentėdama dėl sūnaus netekties, Magdalena išsiskiria su savo vyru. Tuo pačiu metu blogos naujienos ateina iš Lietuvos: jos motina sovietų ištremiama į lagerį Komi. Pasidaro visiškai aišku, kad dėl grėšiančių persekiojimų grįžimas į Lietuvą daugiau neįmanomas.

Drauge su kitais giminaičiais Magdalena atvyksta į Angliją, kur netrukus pradeda lankyti medicinos seserų mokyklą prie Leichesterio ligoninės, vėliau ima dirbti Courtauldo šilko fabrike, o ilgainiui gauna modelio vietą prestižinėje Londono drabužių parduotuvėje.

Nuo šiol Magdalena žino: jos pašaukimas būti menininke. Ji pradeda studijuoti Šv. Martyno akademijoje Londone. Prasideda svarbus etapas jaunai moteriai: ją įtraukia turtingas kultūrinis Londono gyvenimas, opera, kurią ji labai mėgsta, ir muziejai suformuoja būsimą dailininkės pasaulėžiūrą.

Galutinai praradusi viltį grįžti į Lietuvą, 1960-iasiais ji atvyksta į JAV ir apsistoja Čikagoje, drauge su lietuvių bendruomene. Čia ji susitinka Gintautą Stankūną, netrukus pora susituokia. Poros namai tampa traukos centru, kur ima rinktis lietuvių šviesuomenė: dailininkai, poetai, rašytojai. Čia dažnai apsistoja ir iš Lietuvos atvykę svečiai.

Magdalenos svajonė tapti dailininke išsipildo Amerikoje. Ji studijuoja Čikagos meno institute. Jos parodos vyksta Čikagoje, Clevelande, Rochesteryje and Washingtonė. Magdalena pagerbiama daugeliu apdovanojimų ir prizų.

Pirmąjį kartą į Lietuvą ji atvyksta 1969-aisiais. Ji pasiima savo motiną, kuri sugrįžo iš Gulagų, į Ameriką, nes jos sveikata bloga. Magdalena sujaudinta to, ką pamatė: griežta, žiauri sovietų tvarka, mažai laisvės, o žmonės – labai talentingi, ir visur matomas skurdas, kuriame jie gyvena. Ji pamilo tuos žmones, su kuriais tekdavo bendrauti atvykus į Lietuvą, ir ji norėdavo jiems padėti, padaryti kažką, kad jų gyvenimas palengvėtų. Magdalena sakydavo sau: „Man pasisekė, vyras man suteikė laisvę ir sąlygas, kad galiu būti menininke, galiu turėti ir priemonių, ir medžiagų kūrybai, kokių reikia, man nereikia rūpintis, kaip parduoti savo darbus ir apsirūpinti pragyvenimui.“

Magdalena pradėjo grįžti į Lietuvą kiekvienais metais. Naujas jos gyvenimo periodas prasidėjo prieš 20 metų. Drauge su Lietuvos komitetu, ji padarė viską, kad menas, sukurtas išeivijoje, sugrįžtų į Lietuvą. Netrukus didelė meno kolekcija išeivijos meno kūrinių pasiekė Lietuvos nacionalinį muziejų ir Kauno M. K. Čiurlionio muziejų.

Pirmiausia ji rūpinosi savo pačios paveikslų likimu, mat ji sukūrė daug lino raižinių, batikos ir tapybos darbų per visą savo gyvenimą. Ji naudojo lietuvių mitologijos motyvus, įspūdžius iš savo kelionių po pasaulį kartu su savo vyru. Netrukus, savo darbus, sukurtus per visą gyvenimą Amerikoje, ji ėmė dovanoti įvairioms institucijoms Lietuvoje: muziejams, meno galerijoms, universitetams, mokykloms, ligoninėms ir pan. Taigi, daugelis jos kūrinių rado sau vietą ir juos dabar gali pamatyti daugybė žmonių.

Ji sugrįžo į gimtąjį Marijampolės miestą ir pamatė, kad čia nėra jokios modernaus meno galerijos. Magdalena pasakė: „Bus Marijampolėje meno galerija“. Po daugybės pokalbių ir derybų su Marijampolės valdžia, ir daugybės pastangų ne tik jos pačios, bet daugybės kitų žmonių, jos svajonė išsipildė, meno galerija Marijampolėje atvėrė duris.

Keliaudama po Lietuvos kaimus ir miestelius kiekvieną vasarą, Magdalena pamatė, kad šalies istoriniai ir kultūriniai muziejai yra reikalingi pagalbos, ji grįždavo į Ameriką, planuodama, kur galėtų gauti pinigų išsaugoti Lietuvos kultūrinį paveldą bei pagerinti muziejų sąlygas. Žingsnis po žingsnio Magdalena darėsi mecenate. Kaskart sugalvodama, ką tais metais naudingo ji galėtų nuveikti tėvynėje. Dabar Magdalena Birutė Stankūnienė-Stankūnė gerai žinoma ir gerbiama dailininkė ir mecenatė Lietuvoje.

Šiuo metu Magdalena jau yra našlė. Kartais ji galvoja: „Man reikia jau pirktis šiais metais naują mašiną“, bet pamąščiusi, netrukus nusprendžia, ka ir sena dar bus gera, geriau už tuos dolerius ką nors nuveikti naudingo Lietuvoje.

Kai kurie žmonės sako: „Ji užsidirbo sau vardą su pinigų pagalba.“ „Jūs užsidirbkite, kodėl ne?“ – atšauna mecenatė. Dar ne taip seniai drauge su meno eksperte Vida Mažrimiene buvo parengtas ir išspausdintas Lietuvos išeivijos meno albumas, o jau prašosi įgyvendinama nauja idėja: Kaunas turi tiek daug talentingų menininkų, kodėl nepristačius jų pasauliui? Ir štai didelis naujas albumas, skirtas Kauno dailei, kurio leidimą finansavo Magdalena Stankūnienė, pasirodo 2011 m.

„Turėčiau aš vaikų, neleistų man keliauti iš Čikagos taip toli kiekvienais metais. Bet dabar aš esu laisva daryti tai, kas man atrodo svarbu. Aš esu laiminga, ir jaučiuosi labai gerai, mano sveikata puiki. Manau, kad Dievas vis dar nenori manęs pasiimti, nes dar turiu, ką veikti šiame pasaulyje,“ – sako 86-erių metų amžiaus Magdalena.

Vitalija Norvilienė

2011 m.